

Nr 228

Av herr **Karlsson** i Stuvsta m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 24, med förslag till lag med vissa bestämmelser om kommunalval för perioden 1959—1962 m. m.

I propositionen föreslås att det provisoriska valsystem, som 1954 antogs för kommunalvalen för perioden 1955—1958 skall gälla även för kommunalvalen perioden 1959—1962. Detta valsystem tillkom på sin tid i främsta rummet för att förhindra de olägenheter som följt med kartellväsendets tillämpning. Samtidigt därmed ansågs det som en nödvändig konsekvens att även förbättra valmetoden. Syftet var därvidlag att ernå en bättre proportionalitet i fördelningen av mandaten.

Emellertid visade det sig att man inte vågade ta steget fullt ut. Med den oriktiga motiveringen att en rättvis fördelning enligt proportionalismens grunder av mandaten skulle framkalla »partisplittring» och att kontakten mellan väljarna och de valda skulle gå förlorad beslutades en halvmesyr. Regeringen förordade en jämkad s. k. uddatalsmetod med 1,4 som första divisor vid fördelningen av mandaten. Riksdagen godkände förslaget. Under frågans utredning hade framkommit alternativa förslag, benämnda uddatalsmetoderna I, II och III med resp. 1,25, 1,3 och 1,4 som första divisor. Den sistnämnda metoden är den som praktiserats vid de senaste riksdags- och landstingsvalen och som nu föreslås i föreliggande proposition.

Vi anser icke att de invändningar som övat inflytande på statsmakternas ståndpunktstagande i saken har berättigande. Om det skulle vara så, att ett konsekvent genomförande av ett rättvist proportionellt valsystem skulle medföra att mindre partier kunde förvärva mandat, så kan detta icke vara ett sakligt demokratiskt skäl för att hindra dess förverkligande eller stanna på halva vägen med en reform. Det finns för övrigt inga tecken som tyder på att »farhågorna» har en realistisk bakgrund. Lusten att bilda partier i vårt land enbart för att vinna mandat i riksdagen eller kommunalförsamlingar har icke varit särskilt märkbar och där enstaka försök i sådan riktning förekommit har de snart kommit av sig.

Men även om dessa »farhågor» skulle ha berättigande väger de fjäderlätt i jämförelse med de orättvisor som en ofullständig proportionalism för med sig. Som exempel på orättvisan och ofullgångenheten i den jämkade uddatalsregeln med 1,4 som första divisor vill vi uppmärksamma på resultatet av det senaste riksdagsvalet.

Under detta val erhöll högerpartiet på en röstsiffra av 663 693 röster 42 mandat. Varje mandat kostade sålunda 15 802 röster. Folkpartiet sam-

lade 923 564 röster och erhöll 58 mandat. Varje mandat kostade här 15 923 röster. För socialdemokratien med sina 1 729 463 röster kostade varje mandat 16 315 röster. För bondeförbundet blev siffrorna resp. 366 612 och 19 295.

Kommunisterna samlade 194 016 röster. *Varje mandat fick betalas med inte mindre än 32 336 röster.*

Dessa siffror bevisar klart att 1,4-metoden icke ens tillnärmelsevis fyller kravet på en rimlig proportionell beräkningsgrund för mandatfördelningen. Kommunistiska partiet fick betala mer än dubbelt så mycket för vart och ett av sina mandat som högern och folkpartiet fick betala för sina och nära dubbelt så mycket som socialdemokraternas mandat kostade. En dylik orimlig mandatfördelning är inte bara en orättvisa mot kommunistiska partiet utan också mot dess väljare.

Ett mandatfördelningssystem som ger full rättvisa är ett naturligt demokratiskt krav. Även om detta inte helt kan uppnås vid en förändring av första divisorn kunde detta dock innebära ett steg till ökad rättvisa.

Med hänvisning till ovanstående hemställas,

att riksdagen med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 24 måtte besluta att uddatalsmetoden med 1,4 som första divisor ändras till 1,3,

att utskottet måtte företaga de ändringar i lagtexten, som kan föranledas av ett tillstyrkande av vårt förslag.

Stockholm i januari 1958

Erik Karlsson

H. Hagberg

Helmer Holmberg

K. E. Senander